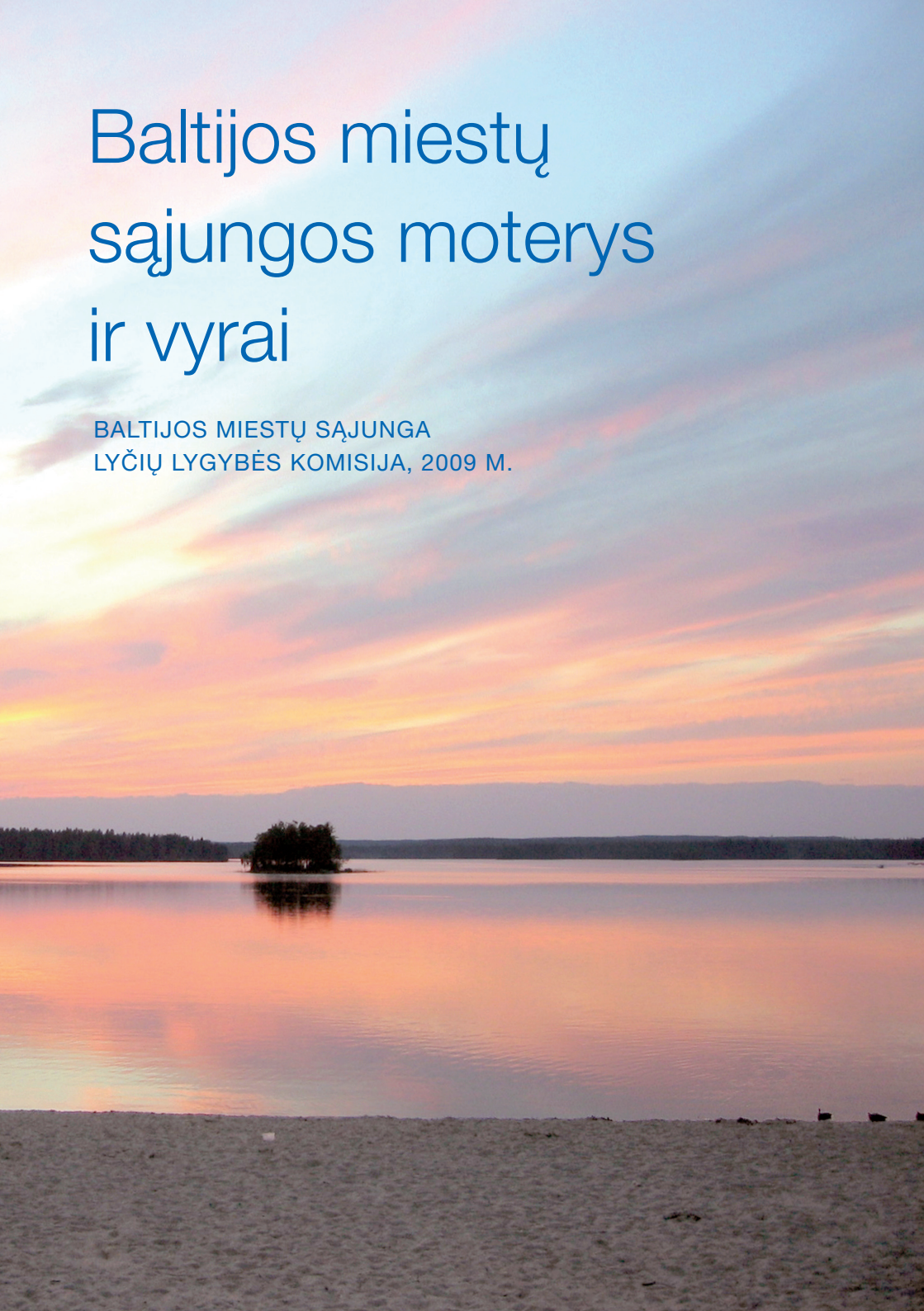

Baltijos miestų sąjungos moterys ir vyrai

BALTIJOS MIESTŲ SĄJUNGA
LYČIŲ LYGYBĖS KOMISIJA, 2009 M.

Turinys

Išvadas	3
BMS Lyčių lygybės komisija	4
Lyčių lygybė	5
Lyčių aspekto integravimo strategija	6
Kontrolinių klausimų apie lyčių lygybės įgyvendinimą pavyzdžiai	8
Tarptautinė lyčių lygybės politika	9
Kai kurios lyčių lygybės judėjimo gairės	10
Politika ir valdžia	12
Geroji patirtis politikoje ir valdžioje	14
Ekonomika ir darbinis gyvenimas	15
Geroji patirtis ekonomikoje ir dariniame gyvenime	16
Socialinės sferos planavimas, miestų planavimas ir planavimas apskritai	18
Socialinės sferos planavimo, miestų planavimo ir planavimo apskritai geroji patirtis	19
Lyčių lygybės miesto planavimo srityje kontrolinis sąrašas	20
Vyrų smurtas prieš moteris	21
Geroji patirtis kovojant su prostitucija ir prekyba žmonėmis	24
Atliekami darbai	26
1 priedas: BMS pareiškimas dėl prekybos moterimis ir vaikais	27
2 priedas: Europos chartija dėl moterų ir vyrų lygybės	28
3 priedas: Kai kurie reikšminiai žodžiai	29
Kontaktinė informacija	30

Ivadas

Gerbiamieji Baltijos miestų sąjungos nariai,

ši ataskaita skirta naudoti kaip priemonė lyčių lygybei skatinti. Joje sukaupia įrodymų, kad reikia imtis veiksmų moterų padėčiai gerinti. Joje parodoma, kaip vietos valdžios institucijos gali skatinti lyčių lygumą integruodamos lyčių aspektą į paslaugų ir infrastruktūros plėtrą. Ataskaitą parengė Baltijos miestų sąjungos (BMS) Lyčių lygybės komisija, o šį projektą finansavo BMS, Švedijos tarptautinio bendradarbiavimo vystymo agentūros (SIDA) Baltijos jūros regiono valstybių skyrius ir Umėjos miestas.

Jau yra įvykę socialinių pokyčių ir jie tebevyksta. Esama drąsinančių valios jėgos apraiškų kuriant lyčių lygių galimybių visuomenę. Praktinė patirtis parodo, kurios priemonės veikia iš tikrųjų, ir pademonstruoja ateities galimybes. Svarbu pripažinti, kad galima pagerinti lyčių lygybės įgyvendinimą, bet taip pat svarbu sleisti žinias apie jau atliktus gerus darbus, iš kurių galėtų pasimokyti kiti.

Pagrindinis iššūkis yra gebėjimų didinimas. Jis būtinas įgyvendinant tris tvarios plėtos kryptis: aplinkos apsaugos, socialinio progreso ir ekonomikos augimo. Lyčių lygybė yra esminė tvarios plėtos dalis: negalima pasiekti tvarumo nepasiekus socialinio teisingumo. Lyčių lygybė yra pagrindinis faktorius kuriant saugų, demokratišką ir klestintį miestą.

Vietos valdžios institucijos atlieka itin svarbų vaidmenį lyčių lygybės srityje, nes turi artimą ryšį su miesto gyventojais. Šioje veikloje gali dalyvauti ir moterys, ir vyrai, o sukurta lygių galimybių abiem lytims visuomenė taip pat bus naudinga abiem lytims.

Jeigu ištis norime sukurti ir išsaugoti regioną, kuriame moterys ir vyrai būtų lygūs, turime kūrybingai mąstyti, turėti naujoviškų idėjų ir gebėti jas įgyvendinti. Svarbiausia – teigiami pokyčiai. Tvari plėtra sėkmingai vyksta tada, kai pasiekiami ilgalaikių permainų. Baltijos miestų sąjunga gali būti naudinga bendradarbiavimo ir mūsų veiklos įgyvendinimo priemonė siekiant lyčių lygybės.

Peras Bødkeris Andersen
BMS prezidentas

Marie Louise Rönnmark
BMS pirmoji viceprezidentė

2009 m. rugpjūčio mėn.

BMS Lyčių lygybės komisija

Komisija įkurta 2007 m. Švedijos šiaurės regiono Umėjos mieste. Ten yra ir jos sekretoriatas. Komisijos tikslas – sukurti priemones lyčių lygybei vystyti Baltijos jūros valstybių ir Baltijos miestų sąjungos regione. BMS Lyčių lygybės komisija skatina ir remia lyčių aspektą ir lyčių lygybės srityje atliekamus darbus.

Tikslai ir uždaviniai

Veikla, kuria skatinama lyčių lygybė BMS šalyse, yra plati ir ne visuomet įmanoma vienodai susitelkti į visas sritis. BMS Lyčių lygybės komisija pirmenybę teikia šioms trimis pagrindinėms su lyčių lygybe susijusioms veiklos sritims:

- Darbo rinkos klausimams
- Socialinės sferos planavimui, miestų planavimui ir planavimui apskritai
- Kovai su prostitucija ir prekyba žmonėmis

Šios veiklos sritys ypač svarbios mūsų regiono plėtrai ir BMS srities piliečių gerovei. Vienodos galimybės darbo rinkoje, visiems piliečiams aktualus socialinis planavimas ir siekis panaikinti prostituciją bei prekybą žmonėmis mūsų piliečiams suteiks geresnę gyvenimo kokybę, o prie Baltijos jūros esantys mūsų miestai ir regionai gali tapti daug vilčių teikiančiais ir klestinčiais centrais.

Pokyčių priemonės

Komisija sieks įgyvendinti uždavinius toliau išvardintais būdais:

- Didindama supratimą apie lyčių lygybę
- Skatindama lyčių aspekto integraciją į BMS veiklą
- Perduodama miestų narių informaciją ir kontaktus
- Rengdama seminarus ir susitikimus
- Skatindama projektus regione

Nuotrauka: Dmitrijaus Bičkovo

Lyčių lygybė

Lyčių lygybė reiškia, kad valdžia ir įtaka yra padalinta lygiai moterims ir vyrams, abi lytys turi vienodas teises, įsipareigojimus, galimybes ir rezultatus visose gyvenimo srityse. Lyčių lygybė taip pat reiškia, kad moterys ir vyrai turi turėti galimybes gyventi be lytinio smurto. Visuomenėje, kurioje suteikiamos lygios galimybės abiem lytims, prie visko lygiavertiškai prisideda ir moterys, ir vyrai – jie vienodai panaudoja turimus įgūdžius ir išteklius, vienodai dalyvauja visose viešojo ir privataus gyvenimo srityse ir priima visavertiškai ir lygiai vertinamus ekonominius, socialinius, kultūrinius ir politinius sprendimus. Lyčių lygybė reiškia, kad moterys ir vyrai turi būti lygūs toliau išvardintose srityse:

- Sprendimų priėmimas: demokratijai užtikrinti būtina, kad priimant sprendimus moterys ir vyrai dalyvautų vienodai, nes moterys ir vyrai sudaro po pusę rinkėjų, taip pat svarbu priimti sprendimus, tenkinančius ir moterų, ir vyrų poreikius. Kadangi moterys ir vyrai gyvena skirtingomis sąlygomis ir turi skirtingos patirties, svarbu, kad jie politikoje dalyvautų vienodomis sąlygomis, o jų interesai ir patirtis būtų vienodai atspindimi ir pripažįstami visose politikos srityse ir visais sprendimų priėmimo proceso lygmenimis.
- Darbo rinka: moterys ir vyrai darbo rinkoje turi dalyvauti lygiomis sąlygomis ir gauti vienodą atlygį už vienodą ir vienodos vertės darbą. Moterys ir vyrai turi turėti vienodas galimybes tapti finansiškai nepriklausomais. Moterys ir vyrai turi turėti vienodas galimybes pasirinkti norimą išsilavinimą ir siekti karjeros.
- Dalijimasis šeimos pareigomis: moterų ir vyrų ekonominis indėlis į visuomenę ir jos piliečių gerovę yra svarbus vienodai. Siekdamos užtikrinti didelį moterų ir vyrų užimtumo lygį ir pagerinti gyvenimo kokybę, valdžios institucijos gali teikti šeimoms socialines paslaugas, pvz., aukštos kokybės vaikų priežiūros paslaugas. Moterys ir vyrai taip pat turi turėti vienodas sąlygas rūpintis savo šeima aktyviai dalyvaudami darbo rinkoje.

Lyčių aspekto integravimo strategija

Atitinkamai pagal tarptautinius pokyčius šiuo metu BMS strategija taip pat skatinama lyčių aspekto integravimo strategija. Ketvirtojoje Jungtinių Tautų pasaulio moterų konferencijoje 1995 m. pasaulio bendruomenės priimta lyčių aspekto integravimo strategija apima lyčių aspekto integraciją į visas sritis ir visais sprendimų priėmimo lygmenimis bei visuomenės valdymą. Tai reiškia sistemingą darbą siekiant tolygiai paskirstyti valdžią, išteklius ir galimybes tarp moterų ir vyrų. Europos Sąjunga ir ES šalių nacionalinės vyriausybės priėmė lyčių aspekto integravimo strategiją.

3R metodas

3R metodas yra duomenų vaizdavimo ir analitinė priemonė, naudojama atliekant duomenų analizę atsižvelgiant į lyčių aspektą. Tai naudinga priemonė analizuojant valdžios, išteklių ir galimybių pasiskirstymą tarp moterų ir vyrų. Metodą galima taikyti sistemingai renkant žinias apie moterų ir vyrų padėtį organizacijoje. 3R metodą sukūrė Gertruda Åström ir Švedijos vietos valdžios institucijų asociacija. Pagrindinis metodo tikslas – nagrinėti moterų ir vyrų įtaką organizacijoms, jų dalyvavimą vietos valdžios institucijų veikloje, taip pat esamas normas ir formalumus.

Metodas pagrįstas kiekybiniu duomenų vertinimu (pvz., organizacijoje esančių moterų ir vyrų skaičius), tačiau taip pat atliekama kokybinė organizacijos situacijos analizė lyties aspektu.

3R metodu akcentuojami šie veiksniai:

Atstovavimas: lyties atstovavimas tarp sprendimų priėmėjų, paslaugų teikėjų ir vartotojų ar gavėjų.

Ištekliai: išteklių paskirstymas moterims ir vyrams kaip vartotojams ar gavėjams, taip pat vidinių išteklių paskirstymas.

Realioji situacija: lyčių lygybės teisių svarstymas bendrovėje ar veikloje, siekiant atskleisti lyčių atstovavimą pateikiant duomenis ir nurodant išteklių paskirstymą.

3R metodą sudaro duomenų vaizdavimo, analizės ir aptarimo fazės, po jų seka veiklos fazė.

3R metodo lentelė

Duomenų vaizdavimo fazė: skaičiais pagrįstos informacijos apie veiklą ar organizaciją lyties aspektu rinkimas ir sisteminimas.

R₁ – atstovavimas

Kiek moterų ir kiek vyrų priima sprendimus ar yra atsakingi už išteklių paskirstymą? Kiek moterų ir kiek vyrų gauna naudos iš paslaugos ar veiklos?

Konstruktivių klausimų pavyzdžiai:

- Kas sprendžia?
- Kas daugiausiai kalba?
- Kam pavedamos konkrečios užduotys?

R₂ – ištekliai

Kokia dalis išteklių priskiriama moterims ir kokia – vyrams?

Konstruktivių klausimų pavyzdžiai:

- Kas atsakingas už lėšas?
- Kam suteikiama laiko?
- Kam teikiama pirmenybė?

Analizės fazė: duomenų vaizdavimo fazės informacijos interpretavimas.

R₃ – reali situacija

Kokie klausimai kyla atlikus išteklių paskirstymo analizę?

Konstruktivių klausimų pavyzdžiai:

- Kokia organizacijos koncepcija?
- Kieno vertybės laikomos pranašesnėmis?
- Kieno aukščiausias statusas?

Veiklos fazė: šiame etape prasideda tikrasis darbas, t. y. nustatomi nauji organizacijos formalumai, kurie kelia iššūkius paskirstant valdžią, išteklius ir galimybes.

Ši Šiaurės ministrų tarybos (Kopenhaga, 2005 m.) sukurta redaguotoji lentelės versija yra 3R metodo santrauka.

Nuotrauka: Auroros Moberg

Kontrolinių klausimų apie lyčių lygybės įgyvendinimą pavyzdžiai

- Kiek dalyvių ar politikų yra moterų ir kiek yra vyrų?
- Kaip paskirstomos užduotys tarp moterų ir vyrų?
- Kaip paskirstomos darbo valandos tarp moterų ir vyrų?
- Ar moterų ir vyrų interesai yra atitinkamai stebimi ir vertinami?
- Kas vadovauja darbui? Kiek yra moterų? Kiek yra vyrų?
- Kas turi prieigą prie išteklių ir juos valdo? Kas turi prieigą prie išmokų ir jas kontroliuoja?
- Kaip vertinami lygybės priemonės ir metodai ir kas yra atsakingas?
- Ar nustatant tikslus paįsytas ir moterų, ir vyrų interesus? Ar nustatant šiuos tikslus dalyvavo ir moterys, ir vyrai?
- Ar neskatinant lyčių lygybės tikėtina sukurti lyčių pusiausvyrą darbe?
- Ar moterys ir vyrai dalyvauja lygiomis sąlygomis? Kokie yra apribojimai, galintys trukdyti moterims arba vyrams lygiomis sąlygomis dalyvauti projekte? Ar esama apribojimų, galinčių turėti įtakos moterų ar vyrų prieigai prie galimybių, išteklių ar priimanč sprendimus?
- Ar esama veiksmo planų diskriminacijos ar seksualinio priekabiavimo atveju?

Tarptautinė lyčių lygybės politika

Europos Komisijos gairės dėl moterų ir vyrų lygybės (2006–2010 m.)

Europos Komisijos 2006 m. kovo mėn. priimtomis gairėmis dėl moterų ir vyrų lygybės (2006–2010 m.) nustatyti šeši pagrindiniai uždaviniai siekiant lyčių lygybės darbe Europos Sąjungoje.

- Vienodas moterų ir vyrų ekonominis savarankiškumas
- Privataus ir profesinio gyvenimo suderinimas
- Vienodas atstovavimas priimant sprendimus
- Visų formų lytinio smurto panaikinimas
- Lyties stereotipų šalinimas
- Lyčių lygybės skatinimas išorės ir plėtros politikoje

Nustatomi kiekvienos srities prioritetiniai tikslai ir veikla. Daugiau siūlymų bus 2010 metais. Moterų teisių ir lyčių lygybės komitetas nustatė moterų ir vyrų lygybės gaires (2006–2010 m.).

Europos chartija dėl moterų ir vyrų lygybės vietos gyvenime

2006 m. gegužės mėn. priėmė Europos savivaldybių ir regionų taryba priėmė Europos chartiją dėl moterų ir vyrų lygybės. Joje krepiamasi į Europos vietos ir regiono valdžios institucijas ir prašoma priimti oficialius visuomeninius įsipareigojimus laikytis moterų ir vyrų lygybės principo ir įgyvendinti chartijoje numatytus įsipareigojimus. Deklaraciją sudaro trumpas įvadas, po jo pateikiami 6 principai ir deklaracijos įgyvendinimo nurodymai. Pateikiami tokie principai:

- Moterų ir vyrų lygybė yra esminė teisė
- Siekiant užtikrinti moterų ir vyrų lygybę, reikia atkreipti dėmesį į įvairius diskriminacijos ir nevienodų galimybių atvejus
- Būtina demokratinės visuomenės sąlyga – harmoningas moterų ir vyrų dalyvavimas priimant sprendimus
- Esminis dalykas siekiant moterų ir vyrų lygybės – su lytimi susijusių stereotipų pašalinimas
- Norint skatinti moterų ir vyrų lygybę būtinas lyties aspekto integravimas į visą vietinės ir regioninės valdžios veiklą
- Būtinos priemonės moterų ir vyrų lygybei skatinti – tinkamai paskirstyti veiklos planai ir programos

Šie principai yra 30 straipsnių¹, kurie išdėstyti siekiant skatinti ir įgyvendinti lyčių lygybę, pagrindas.

Europos lyčių lygybės institutas

Europos lyčių lygybės institutas turi būti įkurtas Vilniuje ir atvers duris 2009 m. Institutas ES institucijoms ir valstybėms narėms teiks paramą skatinant moterų ir vyrų lygybę ir kovojant su diskriminacija dėl lyties. Institutas rinks, analizuos ir skleis patikimus ir sulyginamus tyrimų duomenis bei informaciją, skatins supratimą apie lyčių lygybę ir lyčių aspekto integravimo strategiją.

¹ Straipsniai ir informacija apie deklaracijos pasirašymą pateikiami 2 priede.

Kai kurios lyčių lygybės judėjimo gairės

1945 Jungtinių Tautų chartija – pirmasis tarptautinis susitarimas, kuriuo patvirtintas moterų ir vyrų lygybės principas.

1957 Romos sutartimi nustatyta, kad lyčių lygybė visose gyvenimo srityse yra pagrindinė teisė ir Europos Sąjungos vertybė.

1967 Moterų diskriminacijos panaikinimo deklaracija – Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos priimta žmogaus teisių proklamacija, kuria apibrėžiamas organizacijų požiūris į moterų teises.

1975 Jungtinės Tautos paskelbė Tarptautinius moterų metus. Po šių metų Jungtinės Tautos paskelbė moterims skirtą dešimtmetį (1976–1985 m.).

1979 Konvencija dėl moterų visų diskriminacijos formų panaikinimo (CEDAW) – Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos priimta tarptautinė konvencija. Apibrėžta kaip tarptautinis moterų teisių aktas, ji įsigaliojo 1981 m. rugsėjo 3 d.

1993 Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja priėmė Deklaraciją dėl smurto prieš moteris likvidavimo.

1995 Ketvirtoji pasaulio moterų konferencija Pekine. Priimta Pekino deklaracija ir veiksmų platforma. Deklaracijoje nustatyta, kad lyčių aspektas privalo būti įgyvendinamas visose politikos srityse ir visais lygmenimis.

2000 Jungtinių Tautų neeilinė sesija „Moterys 2000 m.: lyčių lygybė, vystymasis ir taika XXI amžiuje“.

2006 Europos savivaldybių ir regionų taryba paskelbė Europos chartiją dėl moterų ir vyrų lygybės vietos gyvenime. Šia chartija kreipiamasi į Europos vietos ir regiono valdžią ir prašoma pasirašyti, kad priima visuomeninius įsipareigojimus savo teritorijoje įgyvendinti moterų ir vyrų lygybės principą ir chartijoje numatytus įsipareigojimus.

2006 Europos Komisija priėmė gaires dėl moterų ir vyrų lygybės (2006–2010 m.). Jomis nustatomi ES tikslai lyčių lygybės srityje.

Politika ir valdžia

Demokratijai užtikrinti būtina, kad priimant sprendimus moterys ir vyrai dalyvautų vienodai, nes moterys ir vyrai sudaro po pusę rinkėjų, taip pat svarbu priimti sprendimus, tenkinančius ir moterų, ir vyrų poreikius. Kadangi moterys ir vyrai gyvena skirtingomis sąlygomis ir turi skirtingos patirties, svarbu, kad jie dalyvautų politikoje vienodomis sąlygomis, o jų interesai ir poreikiai būtų vienodai atspindimi ir pripažįstami visose politikos srityse ir visais sprendimų priėmimo proceso lygmenimis.

Kiekybinė lyčių lygybė reiškia vienodą moterų ir vyrų pasiskirstymą visose visuomenės srityse. Kokybinė lyčių lygybė reiškia, kad yra atsižvelgiama ir į moterų, ir į vyrų žinias bei patirtį plėtojant visas visuomenės sritis.

Ekonominių sprendimų priėmimas:

BMS srityje mažiau nei trečdalis verslo vadovų, apytiksliai trečdalis įstatymų leidėjų, vyresniųjų pareigūnų ir vadovų yra moterys. Didžiausių BMS regiono bendrovių sprendimus priimančiose institucijose moterys sudaro vidutiniškai 18 procentų. Moterys sudaro vidutiniškai 10 procentų bendrovių valdybų pirmininkų.

Moterys ir vyrai verslo vadovai (2008 m.)

	MOTERYS (%)	VYRAI (%)
Danija	26	74
Estija	26	74
Suomija	20	80
Vokietija	29	71
Latvija	38	62
Lietuva	33	67
Norvegija	21	79
Lenkija	36	64
Švedija	27	73

Šaltinis: Europos Komisija, Politinės sferos sprendimų priėmimo duomenų bazė Pastaba: BMS regionas, išskyrus Rusiją.

Įstatymų leidėjai, vyresnieji pareigūnai ir vadovai (2006 m.)

	MOTERYS (%)	VYRAI (%)
Danija	25	75
Estija	35	65
Suomija	28	72
Vokietija	35	65
Latvija	42	58
Lietuva	42	58
Norvegija	29	71
Lenkija	34	66
Rusija	38	62
Švedija	31	69

Šaltinis: EBPO statistika, socialinė ir gerovės statistika, Lyties, institucijų ir plėtros (GID) duomenų bazė: moterų ekonominis statusas.

Moterys ir vyrai aukščiausiose sprendimus priimančiose viešai kotiruojamų bendrovių institucijose (2008 m.)

	PREZIDENTAS		NARIAI	
	MOTERYS (%)	VYRAI (%)	MOTERYS (%)	VYRAI (%)
Danija	0	100	15	85
Estija	7	93	10	90
Suomija	0	100	18	82
Vokietija	0	100	11	89
Latvija	8	92	17	83
Lietuva	5	95	18	82
Norvegija	11	89	34	66
Lenkija	11	89	12	88
Švedija	0	100	24	76

Šaltinis: Europos Komisija, Politinės sferos sprendimų priėmimo duomenų bazė. Pastaba: BMS regionas, išskyrus Rusiją.

Politinių sprendimų priėmimas

Vidutinis moterų skaičius nacionaliniuose parlamentuose (vienerių / žemųjų rūmų) BMS 2006 m. buvo vidutiniškai 28 procentai.

Moterys ir vyrai nacionaliniame parlamente 2006 m.

	MOTERYS (%)	VYRAI (%)
Danija	37	63
Estija	19	81
Suomija	38	62
Vokietija	32	68
Latvija	21	79
Lietuva	22	78
Norvegija	38	62
Lenkija	20	80
Rusija	10	90
Švedija	45	55

Šaltinis: EBPO statistika, socialinė ir gerovės statistika, Lyties, institucijų ir plėtros (GID) duomenų bazė: politinių galių suteikimas.

BMS regione vidutinis ministerijose dirbančių moterų skaičius yra 28 procentai, vyrų – 72 procentai.

Moterys ir vyrai, dirbantys ministerijose 2006 m.

	MOTERYS (%)	VYRAI (%)
Danija	33	67
Estija	15	85
Suomija	47	53
Vokietija	46	54
Latvija	24	76
Lietuva	15	85
Norvegija	44	56
Lenkija	6	94
Rusija	0	100
Švedija	52	48

Šaltinis: EBPO statistika, socialinė ir gerovės statistika, Lyties, institucijų ir plėtros (GID) duomenų bazė: politinių galių suteikimas.

Aukščiausius politinius postus, prezidentų ir ministrų pirmininkų postus turi vyrai (yra kelios išimtys).

Nacionalinių vyriausybės prezidentai ir ministrai pirmininkai 2008 m.

	PREZIDENTAS	MINISTRAS PIRMININKAS
Danija	net.	V
Estija	V	V
Suomija	M	V
Vokietija	V	M
Latvija	V	V
Lietuva	V	V
Norvegija	net.	V
Lenkija	V	V
Rusija	V	V
Švedija	net.	V

Šaltinis: Europos Komisija, Sprendimų priėmimo politinėje sferoje duomenų bazė.(net. – netaikoma)

BMS regione vidutinis savivaldybių tarybose dirbančių moterų skaičius yra 32 procentai, vyrų – 68 procentai. BMS regione vidutinis savivaldybių vadovų moterų skaičius yra 24 procentai, vyrų – 76 procentai. BMS regione vidutinis moterų merių skaičius yra 17 procentai, vidutinis vyrų merių skaičius – 83 procentai.

Moterys vietos valdžioje (iš viso, procentais)

	MOTERYS MIESTU TARYBOSE (%)	MOTERYS MIESTU TARYBŲ VALDŽIOJE (%)	MOTERYS MERĖS (%)
Danija	27	4	7
Estija	30	net.	14
Suomija	36	26* (22**)	15
Vokietija	24	net.	15
Latvija	42	36	36
Lietuva	29	12*** (18****)	7
Norvegija	38	42	23
Lenkija	21	12*****	8
Rusija	30	-	-
Švedija	42	36	30

net. – netaikoma * Savivaldybių tarybų pirmininkai atitinka miesto vadovų moterų skaičių. * Savivaldybių vykdomųjų tarybų pirmininkai atitinka miesto vadovų moterų skaičių. ***Miesto administracijos ar vykdomosios institucijos direktorės moterys. ****Moterys direktorių pavaduotojos. ***** Valsčiai, išskyrus miestus, turinčius pavieto statusą. Šaltinis: ESRT (2008 m.) Moterų dalyvavimas vietos politikoje Europoje: skaičiai iš 34 Europos šalių, priklausantių Europos savivaldybių ir regionų tarybai (ESRT), išskyrus Rusiją, kurios duomenys yra iš 2006 m. JT EEK statistikos skyriaus duomenų bazės (lyčių statistika) (minusas (-) reiškia, kad trūksta duomenų)

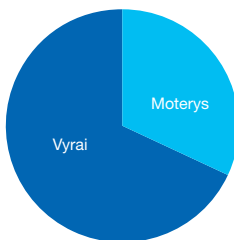
BMS sprendimų priėmimo procese moterys sudaro 20 procentų, vyrai – 80 procentų vykdomųjų tarybų narių.

Motery ir vyrų atstovavimas BMS priimant sprendimus, 2008 m. (asmenų skaičius)

	MOTERYS	VYRAI
Prezidentas	0	1
Viceprezidentai	2	1
Generalinis sekretorius	0	1
Vykdomosios tarybos nariai	2	8

Šaltinis: BMS organizacija

Pasiskirstymas pagal lytis BMS regiono vietos valdžios institucijose (iš viso, procentais)

Šaltinis: ESRT (2008 m.). Moterų dalyvavimas vietos politikoje Europoje: skaičiai iš 34 Europos šalių, priklausantių Europos savivaldybių ir regionų tarybai (ESRT), išskyrus Rusiją, kurios duomenys yra iš 2006 m. JT EEK statistikos skyriaus duomenų bazės (lyčių statistika).

Geroji patirtis politikoje ir valdžioje

Tvarios lyčių aspekto integravimo strategijos programa – Kalmaro, Umėjos, Orebro miestai

Pagrindinis programos tikslas – integruoti lyčių aspektą į visas savivaldybės veiklos sritis siekiant skatinti moterų ir vyrų lygybę. Uždavinys – užtikrinti, kad visos viešosios paslaugos atitiktų ir moterų, ir vyrų poreikius. Metodai yra, pvz., pagal lytis išskaidyti statistiniai duomenys, įtakos lytims analizė ir politikų bei vadovų švietimas. Šis darbas tebevyksta, o buvo pradėtas 2009 m.

Demokratiškumo ugdymas priimant lyčių aspektu subalansuotus sprendimus vietos administracijos lygmeniu Lietuvoje: Šiauliai ir Palanga

Pagrindinis projekto tikslas buvo taikyti lyčių aspekto integravimo strategiją priimant sprendimus pagal 3R metodą. Projektas apėmė:

- Rekomendacijas dėl pagal lytis išskaidytų statistinių duomenų pateikimo savivaldybės lygmeniu
- Mokymą, kaip taikyti 3R metodą municipalinio planavimo srityje
- 3R metodo, kaip priemonės, padedančios priimti lyčių aspektu subalansuotus sprendimus, įgyvendinimą
- Lyčių aspekto svarbos socialiniam planavimui savivaldybės lygmeniu suvokimo didinimą

Šis darbas taip pat apėmė žinių sklaidimą vietos valdžios institucijoms, sudarant miestams galimybes tęsti darbus lyčių lygybės srityje.

Orhuso miesto savivaldybėje – daugiau vadovių moterų

Pagrindinis projekto tikslas buvo identifikuoti veiksnius, lemiančius, dėl ko Orhuso miesto savivaldybėje yra tiek mažai aukščiausio rango vadovių moterų. Projekto laikotarpiu taip pat buvo tyrinėjamos savivaldybėje esančios kliūtys ir galimybės moterims vadovėms. Organizacinės kliūtys buvo ir neoficialūs, užslėpti paaukštinimo procesai. Kultūrinis paaiškinimas apėmė ir stereo-tipinį vadovavimo skirstymą pagal lytis.

Uždavinys buvo pasiekti lygias skyrimo į vadovaujamus postus galimybes moterims ir vyrams. Taikytas metodas – lyčių aspekto integravimo strategija.

Projektas apėmė:

- Moterų ir vyrų lyderystės mokymus
- Besikreipiančių dėl darbo kandidatų anonimiškumo išlaikymą

Nuotrauka: Fredriko Kelléno

Ekonomika ir darbinis gyvenimas

Vienodo darbo užmokesčio principas yra tarptautinės ir ES teisės dalis nuo 1950-ųjų, tačiau vis dar egzistuoja darbo užmokesčio skirtumas tarp moterų ir vyrų. Tebeegzistuoja darbo rinkos susiskaldymas ir nevienodos darbo sąlygos (įskaitant neapmokamo darbo paskirstymą), tai matoma pagal darbo užmokesčio skirtumą tarp lyčių.² Nevienodas neapmokamo ir mokamo darbo paskirstymas sukelia sunkumų moterims derinant profesinį ir privatų gyvenimą. Įtakos moterų dalyvavimui darbo rinkoje turi jų pareiga rūpintis vaikais ir kitais globotiniais. Trumpai tariant,³ tai reiškia:

- Moterų indėlis į ekonomiką nėra pripažįstamas ar atlyginamas
- Egzistuoja neapmokamo darbo ekonomika, kurioje daugiausia darbo atlieka moterys. Darbas yra pagrindinė tautos ekonomikos dalis, nes jis svarbus žmogiškajam kapitalui ir socialinei sanglaudai.

Viena iš darbo rinkos susiskaldymo pagal lytis pasekmių yra darbo užmokesčio skirtumas pagal lytis, o tai reiškia, kad BMS regione moterų pajamų proporcingumas, palyginti su vyrų pajamomis, yra 0,68.

Pajamų pasiskirstymas tarp moterų ir vyrų BMS regione 2006 m. (iš viso, procentais)

Numatytų pajamų proporcingumą (moterų, palyginti su vyrais, 2006 m.)

Danija	0,73
Estija	0,62
Suomija	0,71
Vokietija	0,58
Latvija	0,67
Lietuva	0,69
Norvegija	0,75
Lenkija	0,59
Rusija	0,62
Švedija	0,8

Šaltinis: EBPO statistika, socialinė ir gerovės statistika, Lyties, institucijų ir plėtos (GID) duomenų bazė: moterų ekonominis statusas.

² Moterų ir vyrų lygybės ataskaita (2007 m.), Europos Komisija. ³ Diane Elson (2002 m.). „Makroekonomika ir makroekonomikos politika lyčių aspektu“. Tyrimų komisijos viešasis svarstymas „Pasaulio ekonomikos globalizacija – iššūkiai ir atsakas“. Vokietijos Bundestagas.

Geroji patirtis ekonomikoje ir darbiname gyvenime

Lyčių lygybė darbo rinkoje – priemonės, praktika ir pokyčiai – Panevėžys

Pagrindinis tikslas buvo sukurti lyčių aspekto integravimo strategiją skatinantį modelį, kurį įgyvendintų vietos administracija ir valdžios institucijos. Buvo siekiama išmokyti savivaldybės darbuotojus lyčių aspekto integravimo strategijos ir kovoti su lyčių stereotipais per švietimą ir poveikio lytims vertinimą 3R metodu. Be savivaldybės darbuotojų, tikslinės grupės buvo NVO ir profsąjungų atstovai. Buvo įkurta lyčių lygybės komisija kaip projekto dalis.

Projektas: darbas visą dieną, Kristiansandas

Pagrindinis projekto tikslas buvo įdarbinimas visai darbo dienai, siekiant skatinti individo teisę dirbti visą darbo dieną arba norimą darbo valandų skaičių. Tai reiškia, kad darbas ne visą darbo dieną galimas tikrai tuomet, kai jis yra pagrįstas darbuotojo noru.

Tikslinė grupė – ne visą darbo dieną dirbantys darbuotojai. Atlikus apklausą nustatyta, kad beveik 40 procentų šių darbuotojų, dirbančių ne visą darbo dieną, buvo patenkinti darbo valandų skaičiumi. Projektu siekta spręsti ne visos darbo dienos darbo problemą. Kristiansando savivaldybės vykdomasis komitetas skyrė apie 1 700 000 eurų dirbančiųjų ne visą darbo dieną priežiūros sektoriuje užimtumui didinti.

Mergaičių diena – Kylys, Liubekas ir Rostokas

Pagrindinis šio Vokietijos projekto tikslas – skatinti merginų susidomėjimą karjera ir apskritai darbinio gyvenimu, ypač – aukštųjų technologijų profesijomis, kuriose dominuoja vyrai. Projektą vykdė federalinės ministerijos, NVO, darbdaviai ir profsąjungos. Technikos bendrovės, techninius skyrius turinčios bendrovės, universitetai ir tyrimų centrai pakviesti rengti atvirų durų dienas merginoms ir 11–15 metų mergaitėms ir mokyklos skatinamos išleisti jas vienai dienai iš pamokų, kad galėtų dalyvauti. Tokiu būdu siekiama merginas informuoti apie skirtingas darbo galimybes ir skatinti jas priimti darbo rinkoje egzistuojančius su lytimi susijusius iššūkius. Taip pat tai gali paskatinti darbdavius įdarbinti moteris aukštųjų technologijų srityje. Dalyvaujantys BMS miestai – Kylys, Liubekas ir Rostokas

jomis, kuriose dominuoja vyrai. Projektą vykdė federalinės ministerijos, NVO, darbdaviai ir profsąjungos. Technikos bendrovės, techninius skyrius turinčios bendrovės, universitetai ir tyrimų centrai pakviesti rengti atvirų durų dienas merginoms ir 11–15 metų mergaitėms ir mokyklos skatinamos išleisti jas vienai dienai iš pamokų, kad galėtų dalyvauti. Tokiu būdu siekiama merginas informuoti apie skirtingas darbo galimybes ir skatinti jas priimti darbo rinkoje egzistuojančius su lytimi susijusius iššūkius. Taip pat tai gali paskatinti darbdavius įdarbinti moteris aukštųjų technologijų srityje. Dalyvaujantys BMS miestai – Kylys, Liubekas ir Rostokas

Darbo rinkos atvėrimas moterims – Ryga, Liepoja, Jelgava

Pagrindinis šio Latvijos projekto tikslas – sukurti moterims atvirą darbo rinką mažinant darbo rinkos susiskaldymą lyčių atžvilgiu, skatinti šeimos ir darbinio gyvenimo suderinimą, remti gebėjimus ir didinti socialinę sanglaudą. Projekto siekiai buvo šie:

- Palengvinti galimybes patekti į darbo rinką asmenims, kurie nedirba apmokamo darbo
- Padėti suderinti šeimos ir darbinį gyvenimą kuriant lanksčios struktūros organizacijas ir teikiant paramos paslaugas
- Integruoti į legalią darbo rinką prekybos žmonių aukas

Socialinės sferos planavimas, miestų planavimas ir planavimas apskritai

Žvelgiant į miestus lyčių aspektu, svarbu atsižvelgti į tai, kad susiskaldžiusi darbo rinka turi įtakos miesto erdvės panaudojimui. Lyčių lygybė socialinio planavimo sferoje reiškia, kad atliekant planavimo darbus atsižvelgiama ir į moterų, ir į vyrų patirtį. Planavimas sričių, kuriose svarbus lyčių aspektas, yra, pavyzdžiui, dienos priežiūros centrų ir mokyklų, prekybos vietų išdėstymas, viešasis transportas ir saugumą bei apsaugą užtikrinančios tarnybos. Miesto planavimas atsižvelgiant į lyčių perspektyvą taip pat reiškia, kad turi būti keičiamas požiūris, esą moterys turi būti atsakingos už priežiūros sektorių. Miesto planavimas turi padėti keisti netolygų apmokamo ir neapmokamo darbo pasiskirstymą atsižvelgiant į moterų ir vyrų kasdienį gyvenimą ir miesto vietovių poreikius.

Socialinės sferos planavimo, miestų planavimo ir planavimo apskritai geroji patirtis

Akcija: paprašyk sustoti (Kalmaras)

Kalmaro miesto savivaldybės iniciatyva buvo pradėta akcija „Paprašyk sustoti“, skirta asmenims, kurie be palydos naudojasi viešojo transporto autobusais po 9 val. vakaro. Autobusų keleiviai gali paprašyti vairuotojo, kad vakare ar nakties metu juos išleistų saugioje vietoje.

Keleivis, norintis, kad jį išleistų kitoje vietoje nei įprastinė autobuso maršruto stotelė, turi pranešti vairuotojui, kur jis nori išlipti. Saugumo sumetimais iš autobuso gali išlipti tikslai po vieną keleivį, jie išlaipinami pro priekines autobuso duris.

Akcija „Paprašyk sustoti“ suteikia keleiviams galimybę jaustis saugiau ir patogiau važiuojant autobusu vakare ar nakties metu. Projektas pradėtas įgyvendinti dviejuose skirtinguose maršrutuose 2007 m. lapkričio mėn. Savivaldybės vykdomasis komitetas nusprendė pareikalauti, kad akcija „Paprašyk sustoti“ būtų privaloma visuose maršrutuose, už kuriuos yra atsakinga savivaldybė.

Tėvai su mažais vaikais – Helsinkis

Helsinkio mieste buvo įdiegta politinė nuostata, kad asmenys, keliaujantys su mažais vaikais ar kūdikiais vežimėliuose, viešuoju transportu gali naudotis nemokamai. Tai susiję ir su lyčių klausimais miesto planavimo srityje, nes transporto sistema turi įtakos moterų ir vyrų galimybės suderinti apmokamą darbą ir rūpinimąsi artimaisiais.

Visiems patogus daugiaaukštis „Nanna“ garažas – Umėja

Šiame projekte „Nanna“ automobilių garažui įvertinti taikytas 3R metodas (žr. 6 p.).

Buvo padaryta keletas su lyčių analize susijusių išvadų:

Pėstieji mašinų aikštelėse nesijautė saugiai (ypač su mažais vaikais), pilkos spalvos kėlė slogų įspūdį, išorėje esanti laiptinė buvo neįdomi, o lankytojai negalėjo nieko nei matyti, nei girdėti ar būti išgirsti.

Buvo imtasi konkrečių ir realių priemonių, kad garažas būtų jaukesnis ir jame lankytis visiems būtų maloniau.

Priemonės, kurių imtasi:

Sienų perdažymas šviesiomis spalvomis, geresnis aikštelių apšvietimas, į liftus ir išėjimą nukreipiantys ženklai, laiptinės atnaujinimas. Senos laiptinės plytos buvo pakeistos permatomomis stiklo sienomis.

„Nanna“ yra puikus pavyzdys, kaip integravus lyčių aspekto strategiją galima pasiekti realių pokyčių.

Lyčių lygių galimybių miesto planavime kontrolinis sąrašas⁴

- Darbo funkcijų, prekybos, gyvenamųjų vietų, priežiūros institucijų ir poilsio vietų integravimas, nes funkcionalios miesto erdvės padeda pasiekti pusiausvyrą kasdieniame gyvenime. Trumpi atstumai iki darbo vietos, vaikų priežiūros įstaigų, mokyklų, prekybos vietų, viešojo transporto, pėstiesiems saugi aplinka – suaugusiems ir vaikams svarbūs veiksniai. Tai neturi būti centralizuotos sistemos ir technologijos.
- Visų piliečių integravimas, nes miestų planavimas yra socialinis planavimas. Funkcijų integravimas suteikia galimybę susieti neapmokamą ir apmokamą darbą. Taip pat leidžia sukurti ryšius tarp kartų, kultūrų, skirtingų socialinių grupių, įveikti izoliaciją ir stiprinti socialinę sanglaudą.
- Privataus ir viešo gyvenimo integravimas, nes globėjams reikia daugiavercės vietinės erdvės. Miestų planavimas gali padėti išlaikyti aukštą priežiūros kokybę ir padėti rūpintis vaikais ir kitais globajamais asmenimis.
- Saugumas ir apsauga – nes egzistuoja žmogaus teisė jaustis saugiam savo aplinkoje. Moterų išėjimą į viešąją erdvę dažnai riboja smurto baimė. Saugumas ir apsauga taip pat reiškia pėstiesiems saugią aplinką. Eismas neturi riboti vaikų laisvės, jis negali kelti pavojaus ir sunkumų tyrinėti vietinę aplinką ar trukdyti grįžti namo.
- Saugi ir pilna gyvybės vietinė aplinka ir centrai, nes prekybos vietos ir socialiniai ryšiai yra svarbūs socialinės įtraukties, įsitraukimo ir sanglaudos aspektu.
- Globos integravimas į viešąjį gyvenimą, nes rūpinimasis aplinka, kultūra ir žmonėmis yra svarbus tvariai plėtrai ir socialinei sanglaudai.

⁴ Šis kontrolinis sąrašas parengtas pagal Upsalos miesto savivaldybės ir Monikos Jaeckel bei Marieke van Geldermalsen (2006 m.) sudarytą lyčių lygybės planavimo kontrolinį sąrašą („checka listan“) „Lyčių lygybė ir miesto plėtra: visiems geresnės bendruomenės kūrimas“ („Gender equality and urban development: Building better communities for all“), paskelbtą leidinyje „Global Urban Development“, 2 tomas, 1 leidimas.

Vyrų smurtas prieš moteris

Smurtas prieš moteris yra smurto aktas, kuris sukelia ar gali sukelti fizinę, seksualinę ar psichologinę žalą arba moterų kančias (įskaitant tokių aktų grėsmę, prievartą ir bet koki kitokią laisvės suvaržymą). Taip apima prievartavimą, kankinimą, luošinimą, seksualinę vergovę ir žmogžudystę.⁵ Terminas vartojamas siekiant atskirti smurtą, kurio taikinyms yra moterys, nes jis skiriasi nuo kitų smurto formų. Smurtas prieš moteris arba lytinis smurtas yra svarbiausia pasaulyje visuomenės sveikatos ir žmogaus teisių problema. Viena iš dažniausių smurto prieš moteris formų – kai smurtauja vyriškos lyties partneris.⁶

Prostitucija

Prostitucija yra vienas iš vyrų smurto prieš moteris ir vaikus aspektų. Tai yra moterų ir vaikų išnaudojimas, žalojantis ne tik individus, bet ir visą visuomenę. Vietovėse, kuriose prostitucija legalizuota ar toleruojama, egzistuoja prekybos žmonėmis rinka, kad būtų patenkintas komercinio sekso poreikis. Prostitucijos legalizavimas suteikia galimybes prekeiviams žmonėms įteisinti žmonių pardavinėjimo verslą. Legalizavus prostituciją tampa sudėtinga patraukti baudžiamojam atsakomybėn ir bausti už nusikaltimus, susijusius su prekyba moterimis, taip pat sunku identifikuoti prekybos žmonėmis aukas.⁷

Valstybės savo teisinėse, ekonominėse ir socialinėse sistemose prostituciją vertina skirtingai. Taigi kai kurios valstybės legalizuoja prostituciją, seksualinių paslaugų pardavimą ir (arba) pirkimą, o kitos valstybės – draudžia. Esama skirtingų nuomonių apie prostituciją, todėl kai kuriose šalyse prostitucija vertinama kaip prievartinis dalykas, kitose – kaip konkretus pažeidimas, o dar kitur – kaip laisvas pasirinkimas. Tas pats pasakytina apie BMS regioną.

Prostitucijos legalizavimas BMS regione

Pastaba: * Draudžiama organizuoti trečiosioms šalims

Prekyba žmonėmis

Prekyba moterimis ir vaikais yra vienas iš destruktiviausių žmogaus teisių pažeidimų. Aukos taip pat smarkiai rizikuoja užsikrėsti lytiniu būdu plintančiomis ligomis. Prekyba žmonėmis – individo teisės į laisvę ir saugumą, teisės nebūti kankinamam, patirti smurtą, žiaurumą ar nežmonišką elgesį, teisės į saugius ir patikimus namus ir šeimą, teisės į išsilavinimą ir darbą, teisės į sveikatos priežiūrą paneigimas. JAV valstybės departamentu ataskaitoje⁸ teigiama, kad prekyba žmonėmis dažniausiai traktuotina kaip moderni vergijos forma.

Prekybą žmonėmis sudaro šie trys pagrindiniai komponentai⁹:

- **Veiksmas:** verbavimas, transportavimas, perkėlimas, prigludimas, priėmimas
- **Būdas:** grasinimai, prievarta, pagrobimas, sukčiavimas, apgaulė, jėgos vartojimas
- **Tikslas:** prostitucija, pornografija, smurtas arba seksualinis išnaudojimas, priverstinis darbas, prievartinis tarnavimas, priverstinis vergavimas už skolas, vergovė ir į vergovę panašios sąlygos

⁵JT Deklaracija dėl smurto prieš moteris likvidavimo (1993 m.). ⁶PSO Pasaulinė ataskaita dėl smurto ir sveikatos apsaugos (2006 m.). ⁷Monica O'Connor ir Grainne Healy (2006 m.) *Ryšiai tarp prostitucijos ir seksualinės prekybos žmonėmis: informacinis vadovas*. Koalicija prieš prekybą moterimis. ⁸JAV Valstybės departamentas (2008 m.). *Ataskaita apie prekybą žmonėmis, 2008 m.*. ⁹Tas pats šaltinis.

Prekybos žmonėmis priežastys

Socialiniai bei ekonominiai ir kultūriniai veiksniai, dėl kurių didėja prekybos žmonėmis pavojus: skurdas, lytinis smurtas ir lytinė diskriminacija, išsilavinimo galimybių stoka, suvaržyta migracija ir jaunas amžius.¹⁰

Ekonominė šalių nelygybė sudaro sąlygas prostitucijai ir prekybai žmonėmis plisti. Rytų Europos šalys yra prekybos žmonėmis kilmės šalys, o Vakarų Europos šalys – kelinės tikslų šalys. Jungtinių Tautų skaičiavimu, Europoje kasmet parduodama tarp 200 000 ir 500 000 moterų ir vaikų.¹¹

Prostitucijos ir prekybos žmonėmis, kurių variklis yra klestinti Vakarų pasaulio sekso pramonė, priežastis yra ne vien skurdas.¹² Prostitucija ir prekyba žmonėmis neegzistuoja, jei nebūtų perkamo sekso poreikio. Visos pastangos kovoje su prostitucija ir prekyba žmonėmis turi būti nukreiptos į perkamą seksą, kuris yra šių problemų pagrindas.¹³ Prekybos žmonėmis aukų apyvartą lemia toliau išvardinti stūmos ir traukos veiksniai¹⁴

Stūmos veiksniai

- Didelis nedarbo lygis
- Darbo rinkos neatvirumas moterims ir lyčių diskriminacija
- Galimybių pagerinti gyvenimo kokybę trūkumas
- Seksualinė arba etninė diskriminacija
- Skurdas
- Bėgimas nuo persekiojimo, smurto ar priekabiavimo
- Bėgimas nuo žmogaus teisių pažeidimų
- Socialinės infrastruktūros griūtis
- Kitos aplinkos sąlygos, įskaitant konfliktus ir karus

Traukos veiksniai

- Geresnis gyvenimo lygis ir kokybė
- Geresnė prieiga prie aukštesnio išsilavinimo
- Mažiau diskriminacijos ar priekabiavimo
- Savaiminis minimalių standartų ir asmens teisių įgyvendinimas
- Komercinio sekso paslaugų paklausa
- Imigrantų bendruomenės

¹⁰ Europos Komisija (2006 m.); JAV Valstybės departamentas (2008 m.). Ataskaita apie prekybą žmonėmis, 2008 m.. ¹¹ Tas pats šaltinis. ¹² Tas pats šaltinis.

¹³ Monica O'Connor ir Grainne Healy (2006 m.). „Ryšiai tarp prostitucijos ir seksualinės prekybos žmonėmis“: informacinis vadovas. Koalicija prieš prekybą moterimis. ¹⁴ Europolas (2008 m.) „Prekyba žmonėmis Europos Sąjungoje: iš Europolo perspektyvos“.

Prekyba žmonėmis atima iš žmonių teisės ir laisvę. Prekyba žmonėmis didina pasaulinę riziką sveikatai ir remia organizuotą nusikalstamumą. Tai turi pragaištingų pasekmių aukoms, kurios kenčia nuo fizinio ir emocinio priekabiavimo, grasinimo smurtu, yra prievartaujamos, patiria grėsmę ir miršta. Pasekmės moterims, jų vaikams ir visai visuomenei – ilgalaikės.¹⁵ Prekyba žmonėmis paveikia ne tik atskiras aukas, ji turi įtakos sveikatai, saugumui ir apsaugai kiekvienos šalies, kurioje vyksta prekyba žmonėmis (nesvarbu, ar tai būtų kilmės, tranzito, ar kelionės tikslo šalys). Tai yra pagrindinis lyčių lygybės klausimas. Moterų laikymas preke, jų pirkimas ir pardavimas, kad būtų patenkintas komercinis vyrų sekso poreikis, nesuderinamas su visuomeniniu lyčių lygybės tikslu.¹⁶

Daug Baltijos jūros regiono šalių yra prekybos žmonėmis kilmės šalys. Toliau esančioje lentelėje nurodytos pagrindinės kilmės šalys, kuriose vyksta prekyba žmonėmis BMS regione. Visos BMS regiono šalys yra prekybos žmonėmis aukų kelionės tikslo šalys, o tai reiškia, kad jose egzistuoja seksualinio išnaudojimo rinka.

Kilmės šalys aukų, kurios yra parduodamos į BMS regioną arba jo viduje

Kilmės šalys	Kelionės tikslo šalys
Rusija, Ukraina, Latvija, Estija, Lietuva, Čekijos Respublika, Tailandas, Gana, Nigerija ir kitos Vakarų Afrikos šalys.	Danija
Estija, Rusija	Estija
Rusija, Kinija, Estija, Ukraina, Baltarusija, Moldova, Kaukazas, Lietuva, Latvija ir Tailandas	Suomija
Vokietija, Čekijos Respublika, Rumunija, Lenkija ir Rusija	Vokietija
Latvija	Latvija
Lietuva, Baltarusija, Rusija (Kaliningrado sritis) ir Ukraina	Lietuva
Nigerija, Rusija, Albanija, Ukraina, Latvija, Lietuva, Estija, Brazilija ir Rytų Azijos valstybės.	Norvegija
Ukraina, Moldova, Rumunija, Baltarusija, Lietuva, Rusija, Bulgarija, Kamerūnas, Somalis, Uganda, Kenija, Nigerija ir Vietnamas	Lenkija
Rusija, Ukraina, Moldova, Kirgizstanas, Tadžikistanas, Uzbekistanas ir Baltarusija	Rusija
Estija, Rusija, Lenkija, Albanija, Slovakija, Nigerija, Vengrija, Serbija, Juodkalnija, Makedonija, Venesuela ir Tailandas	Švedija

Lentelėje nurodytos kelionės tikslo šalys, kuriose yra moterų iš BMS regiono šalių, tapusių prekybos žmonėmis aukomis.

Kelionės tikslo šalys aukų, kurios yra parduodamos iš BMS regiono arba jo viduje

Kilmės šalis	Kelionės tikslo šalys
Danija	
Estija	Estija, Švedija, Suomija, Norvegija, Danija, Jungtinė Karalystė, Ispanija, Belgija, Vokietija ir Nyderlandai
Suomija	
Vokietija	Vokietija
Latvija	Latvija, Ispanija, Jungtinė Karalystė, Vokietija, Danija, Kipras, Graikija, Italija ir Norvegija
Lietuva	Lietuva, Jungtinė Karalystė, Vokietija, Ispanija, Italija, Danija, Norvegija ir Nyderlandai
Norvegija	
Lenkija	Italija, Austrija, Vokietija, Belgija, Prancūzija, Ispanija, Nyderlandai, Švedija ir Izraelis
Rusija	Rusija, Turkija, Graikija, Vokietija, Italija, Ispanija, Malta, Jungtinės Valstijos, Kanada, Vietnamas, Kinija, Japonija, Pietų Korėja, Tailandas, Australija, Naujoji Zelandija, Kosta Rika ir Vidurio Rytai
Švedija	

Šaltinis: JAV Valstybės departamentas, Ataskaita apie prekybą žmonėmis, 2008 m.

¹⁵JAV Valstybės departamentas (2008 m.). Ataskaita apie prekybą žmonėmis, 2008 m.. ¹⁶JAV Valstybės departamentas (2008 m.). Ataskaita apie prekybą žmonėmis, 2008 m..

Geroji patirtis kovojant su prostitucija ir prekyba žmonėmis

EQUAL projektas – prostitucijoje dalyvavusių moterų integracija į legalią darbo rinką (įskaitant prekybos žmonėmis aukas)

Pagrindinis Estijoje įgyvendinto projekto tikslas – skatinti prieigą ir sugrįžimą į darbo rinką prostitucijoje dalyvavusių moterų arba prekybos žmonėmis aukų, kurios patiria sunkumų integruotis ar reintegruoti į darbo rinką.

Projekto uždaviniai:

- Prostitucijoje dalyvavusių moterų rehabilitacija ir integracija į legalią darbo rinką
- Prostitucių informavimas apie prekybos žmonėmis priežastis ir esmę
- Pagalba prostitucija besivertusioms moterims pasiekti ekonominę nepriklausomybę ir visaverčiai dalyvauti bendruomenėje

Projekto veikla buvo sąmoningumo didinimas, švietimas ir požiūrio į prostituciją bei prostitucijos masto Estijoje tyrimai.

Bendradarbiavimas kovojant su prekyba žmonėmis Baltijos jūros pietryčių regione (CATSEB) – Karlskrona, Klaipėda, Liepoja, Gdynė

Pagrindinis CATSEB projekto tikslas – padėti užmegzti bendradarbiavimą tarp sienų ir sukurti regioninį tinklą tarp dalyvių, dirbančių probleminėje srityje miestuose, kuriuos jungia reguliarių reisų keltų linijos. Tikslinės projekto grupės buvo NVO darbuotojai ir savanoriai, savivaldybės socialiniai darbuotojai ir tarpininkai, pvz., muitinė, policija, prokurorai, sveikatos priežiūros darbuotojai ir

migracijos tarnybos. Projekto uždaviniai:

- Sukurti veiksmingą institucinį tinklą tarp Baltijos pietryčių regiono miestų
- Didinti suvokimą apie prekybą žmonėmis ir kovos su ja kompetenciją
- Surasti metodų aukoms apginti ir paremti

Projekto partneriai buvo iš Latvijos, Lietuvos, Lenkijos ir Švedijos, o BMS miestai dalyviai – Gdynė, Karlskrona, Klaipėda ir Liepoja.

Nacionalinė strategija dėl smurto prieš moteris panaikinimo – Lietuva

2007 m. Lietuvoje pradėta įgyvendinti nacionalinė strategija dėl smurto prieš moteris. Pagrindiniai strategijos prioritetai:

- Prevencija
- Pagalba šeimos smurto aukoms
- Darbas su susikaltėliais (įskaitant nuteisimą ir alternatyvias sankcijas)

Prieglobstį moterims teikia NVO ir savivaldybių valdomi moterų krizių centrai. Teikiamos kasmetės strategijos įgyvendinimo ataskaitos.

Pagalba moterims, kurios yra prekybos žmonėmis aukos – Latvija

Moteryų centras „Marta“ buvo atsakingas už praktinių paslaugų ir pagalbos nuo prekybos žmonėmis nukentėjusioms moterims koordinavimą. Projekto tikslas buvo suteikti prieglobstį ir reikiamas paslaugas moterims, didžiausią dėmesį skiriant prekybos žmonėmis aukoms. Kiti uždaviniai:

- Skatinti mažas pajamas gaunančių moterų socialinę integraciją
- Sukurti moterų organizacijų tinklą
- Daryti įtaką ir stebėti politinį vystymąsi

Umėjos ir Lulėjos miestai – prieš prostituciją ir prekybą žmonėmis

Šios kampanijos buvo aplink Baltijos jūrą vykstančios iniciatyvų estafetės dalis. Jų tikslas – visiškas prostitucijos ir prekybos žmonėmis netoleravimas, siekis padidinti sąmoningumą ir atkreipti dėmesį į komercinio sekso poreikio klausimą.

Kampanija apėmė seminarus, filmus, plakatų kabinimą miestuose ir vietinių maršrutų autobusuose.

Atliekami darbai

Vietos valdžios institucijos atlieka svarbų vaidmenį darbo dėl lyčių lygybės srityje. Lyčių lygybės klausimai yra svarbūs įvairiais savivaldybės veiklos aspektais: kaip valdžios įstaigos, darbdavio, paslaugų teikėjo ir žinių skleidėjo. Darbo lyčių lygybės srityje pavyzdžiai – kai kurios iniciatyvos, kuriomis skatinama lyčių lygybė ir vietos valdžios institucijų pastangos siekti lyčių lygybės. Tokie pavyzdžiai suteikia galimybę apžvelgti atliekamus darbus.

Identifikuojant likusius iššūkius darbo lyčių lygybės srityje svarbūs empiriniai duomenys, o statistika rodo, kad nors ir esama progreso, siekiant lyčių lygybės dar yra neatlikta nemažai darbų. Lyčių nelygybė pasireiškia skirtingais būdais skirtingose situacijose, o vietos valdžios institucijos yra pagrindiniai veikėjai, identifikuojantys lyčių diskriminaciją ir atkreipiantys į ją dėmesį.

Sukūrus vietos valdžios institucijų asociacijų tinklą galima skatinti pažangą lyčių lygybės srityje ir suteikti galimybę dalintis žiniomis ir patirtimi. Prieiga prie atitinkamos informacijos yra itin svarbi pradedant spręsti lyčių lygybės klausimus. Todėl žinių sklaida yra svarbi priemonė, padedanti didinti supratimą apie šios problemos mastą ir rimtumą. Baltijos jūros regiono šalys susiduria su daugybe tokių pat iššūkių, todėl galima gauti naudos dalinantis patirtimi, žiniomis ir kuriant dialogą. Bendradarbiavimas lyčių lygybės srityje teiks abipusę naudą miestams nariams ir visam regionui. Ateities iššūkiai – supratimo apie lyčių lygybės ir tvarios plėtros sąsajas didinimas. Lyčių lygybės klausimai svarbūs vertinant klimato pokytį, gyventojų skaičiaus augimą, gyventojų senėjimą, vaisingumą, saugumą ir apsaugą, demokratišką valdymą.

BMS pareiškimas dėl prekybos moterimis ir vaikais

BMS pareiškimas buvo priimtas BMS vykdomosios tarybos
45-ajame susirinkime 2006 m. vasario 10–12 d. Kaune.

„Visi žmonės yra gimę laisvi, lygūs ir turi vienodas žmogaus teises. Šis idealas – dramatiškas kontrastas prekybai žmonėmis ir prostitucijai, kurie gali būti apibrėžiami kaip prekyba žmonėmis seksualinio išnaudojimo tikslais.

Tarptautinė prekyba moterimis ir vaikais negali būti atskiriama nuo prostitucijos nacionaliniu lygmeniu. Moterų ir vaikų kūnai nėra tai, ką būtų galima parduoti rinkoje tarptautiniu ar nacionaliniu mastu.

Nurodyti tikslūs skaičiai, kiek yra parduodama moterų ir vaikų, sudėtinga, nes tai nelegalus verslas. Tačiau galima tvirtai teigti, kad nūdienos pasaulyje prekyba moterimis ir vaikais yra didėjanti problema.

Jungtinių Tautų (JT) ataskaitoje nurodoma, kad kasmet iš vienos šalies į kitą ar šalių viduje parduodama 4 milijonai moterų ir vaikų. Dauguma šių moterų ir vaikų bus seksualiai išnaudojami ir versis prostitucija. Tarptautinė migracijos organizacija (TMO) 1999 m. ataskaitoje nurodo, kad kasmet kaip sekso vergės į Europos Sąjungos valstybes nares apytiksliai parduodama 500 000 moterų, o kai kuriose valstybėse narėse moterų migrančių skaičius yra kur kas didesnis nei vietinių prostitučių skaičius.

Prekyba žmonėmis ir prostitucija yra moterų ir vaikų žmogaus teisių pažeidimas. Nei prostitucija, nei prekyba žmonėmis nėra siejama su seksualumu. Tai yra pinigai, kontrolė ir vyrų naudojami bei perkami moterų kūnai ir moterys.

Prekyba žmonėmis ir prostitucija yra vyrų smurtas prieš moteris ir vaikus, taigi ir lyčių nelygybės apraiška. Žvelgiant iš šios perspektyvos, prostitutė yra nusikaltimo auka, todėl visuomenė jai turi suteikti pagalbą. Vertinant prekybą žmonėmis ir prostituciją tokiu būdu, tampa aišku, kodėl prekyba žmonėmis yra problema.

Metas pradėti žodžiais ir darbais kovoti su prekyba žmonėmis. Turime dirbti tam, kad moterys ir vyrai turėtų galimybes turėti valdžią, daryti įtaką priimančioms sprendimams, gyventi savo gyvenimą ir priklausyti bendruomenei, kurioje gyvena.“

Europos chartija dėl moterų ir vyrų lygybės

1. Demokratinė atskaitomybė
2. Politinis atstovavimas
3. Dalyvavimas politiniame ir pilietiniame gyvenime
4. Viešas lygybės įsipareigojimas
5. Darbas su partneriais skatinant lygybę
6. Priešinimasis stereotipams
7. Geras administravimas ir konsultavimas
8. Bendrasis įsipareigojimas
9. Lyčių lygybės aspekto vertinimas
10. Daugialypė diskriminacija arba įvairios socialinės problemos
11. Darbdavio vaidmuo
12. Viešieji pirkimai ir sutartys
13. Švietimas ir mokymasis visą gyvenimą
14. Sveikatos apsauga
15. Socialinė rūpyba ir paslaugos
16. Vaikų priežiūra
17. Rūpinimasis kitais globotiniais
18. Socialinė įtrauktis
19. Aprūpinimas gyvenamuoju būstu
20. Kultūra, sportas ir pramogos
21. Saugumas ir apsauga
22. Lytinis smurtas
23. Prekyba žmonėmis
24. Tvari plėtra
25. Miesto ir vietinis planavimas
26. Mobilumas ir susisiekimas
27. Ekonomikos plėtra
28. Aplinkosauga
29. Vietos valdžia veikia kaip reguliatorius
30. Miestų draugystė ir tarptautinis bendradarbiavimas

Šį dokumentą gali pasirašyti visi miestai. Dokumentas padės dirbti pagal lyčių aspekto integravimo strategiją savo mieste. Pasirašykite dokumentą ir prisidėkite prie mūsų kovos dėl lyčių lygybės.

Daugiau informacijos ieškokite adresu: http://www.ccre.org/docs/banner_charter_en.doc

Kai kurie reikšminiai žodžiai

Lyčių lygybė – pirmą ir svarbiausią žmogaus teisę. Lyčių lygybė reiškia, kad valdžia ir įtaka yra padalinta lygiai moterims ir vyrams, abi lytys turi vienodas teises, įsipareigojimus, galimybes ir gali siekti rezultatų visose gyvenimo srityse. Taip pat tai reiškia, kad visuomenėje nėra lyčių smurto.

Kokybinė lyčių lygybė reiškia, kad atsižvelgiama ir į moterų, ir į vyrų žinias ir patirtį plėtojant visas visuomenės sritis.

Kiekybinė lyčių lygybė reiškia vienodą moterų ir vyrų paskirstymą visose visuomenės srityse.

Lyties aspektas – lyties įtakos teisėms, įsipareigojimams, galimybėms ir rezultatams pripažinimas.

Lyčių aspekto integravimo strategija – moterų ir vyrų poveikio kiekvienam sprendimui ir kiekvienai priemonei visose srityse ir visais lygmenimis įvertinimo procesas. Tikslas – pasiekti lyčių lygybę.

Sąvoka „lytis“ yra vartojama lytiškumui kaip biologinei savybei atskirti nuo kultūrinės ir socialinės sekso reikšmės.

Lyties stereotipai – įprastinis, pernelyg supaprastintas moters ar vyro įvaizdis, pagrįstas vertinimu pagal išankstinę nuomonę, kad visiems vienos lyties asmenims būdingas tam tikras elgesys ir savybės.

Lyčių diskriminacija – lyties stereotipais pagrįstos skiriamosios savybės, išskyrimai ir apribojimai.

Smurtas prieš moteris – smurto aktas, kuris sukelia arba gali sukelti fizinę, seksualinę ar psichologinę žalą arba ir moterų kančias (įskaitant tokių aktų grėsmę, prievartą ir bet koki kitokį laisvės suvaržymą). Tai apima prievartavimą, kankinimą, luošinimą, seksualinę vergovę ir žmogžudystę. Terminas vartojamas siekiant atskirti smurtą, kurio taikiny yra moterys, nes jis skiriasi nuo kitų smurto formų.

Lytinis smurtas – prieš individą ar grupę individų nukreiptas smurtas dėl jų lyties ar seksualumo. Terminas vartojamas siekiant atskirti dėl lyties ar seksualumo kylantį smurtą, kurio taikiny – individai ar grupės individų, nuo kitų smurto formų. Lytinio smurto ir diskriminacijos taikiniai yra lesbietės, homoseksualai, biseksualai ir transseksualai.

Jei norite sužinoti daugiau apie BMS Lyčių lygybės komisiją, kreipkitės:

P. Aurora Moberg
Komisijos pirmininkė
Strateginės plėtros vadovė
Miesto rotušė
SE-901 84 Umėja
Švedija
aurora.moberg@umea.se

P. Helene Brewer
Komisijos koordinatorė
Lyčių lygybės specialistė
Miesto rotušė
SE-901 84 Umėja
Švedija
helene.brewer@umea.se

Naudingų idėjų ir lyčių aspekto integravimo strategijos priemonių galite rasti mūsų interneto svetainėje. Taip pat rasite pavyzdžių ir darbo lyčių lygybės srityje gerosios patirties aprašymų.

Norėtume visus paskatinti dalintis įdomiais pavyzdžiais ar gerą patirtimi su visais kitais miestais nariais. Prašome pranešti, jeigu jūsų mieste esama gerosios patirties dirbant šioje srityje. Geri tokios veiklos pavyzdžiai gali įkvėpti žmones intensyviai savo pastangas lyčių lygybės srityje ir suteikti mums daugiau galimybių spręsti šiuos klausimus.

Baltijos miestų sąjungos sekretoriatas
Wały Jagielloskie 1
80-853 Gdanskas
Lenkija

www.ubc.net/commissions

Ši ataskaita yra Baltijos miestų sąjungos Lyčių lygybės komisijos darbo rezultatas. Ataskaitoje pateikiama apibendrinta informacija, faktai ir skaičiai, pateikiama kai kurių BMS miestų geroji patirtis dirbant lyčių lygybės srityje Baltijos jūros regione. Tikimės, kad ši ataskaita jums bus naudinga ir toliau dirbant lyčių lygybės srityje.

